

2016 | 15

www.raakvlak.be

ARCHEOLOGISCH PROEFONDERZOEK HUGO -
LOSSCHAERTSTRAAT 5A (BRUGGE)

FREDERIK ROELENS
JAN HUYGHE

Titel: Conceptrapport archeologisch vooronderzoek Hugo Losschaertstraat 5a (Brugge)

Vergunningsnummer: 2013-367 en 2013-367(2)

Opdrachtgever: Building Project Partner bvba
Nieuwehovestraat 18a, 8540 Deerlijk
Ir. Arch. Steven Becaus

Uitvoerder: Raakvlak

Vergunninghouder: Frederik Roelens

Auteurs: Frederik Roelens en Jan Huyghe

Veldmedewerkers: Régi Poppe en Serge Van Liefferinge

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Raakvlak

Locatie/vindplaats: Hugo Losschaertstraat 5a (Brugge)

Projectcode: BR13HL

Kadaster: afdeling 5, sectie E, perceel 929m

Periode: 30-31 augustus 2013

Technische ondersteuning: Nico Inslegers

Metaaldetectie: Roland Decock

Onderzoeksopdracht: Archeologische evaluatie van het terrein

Aanleiding van het onderzoek: realisatie ondergrondse parking

Raakvlak:

Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
F +32 [0]50 61 63 67
E info@raakvlak.be
www.raakvlak.be

© Raakvlak, juli 2016

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak.

Fiche met administratieve gegevens	
I administratie gegevens	
opdrachtgever	Building Project Partner
uitvoerder	Raakvlak-intergemeentelijke dienst Archeologie, Brugge en Ommeland
vergunninghouder(s)	Frederik Roelens
beheer en plaats van de geregistreerde data, opgravingsdocumentatie, vondsten en stalen	
Raakvlak, Komvest 45, 8000 Brugge (tel: +32 50 44 50 44; fax: +32 50 61 63 67; info@raakvlak.be) Depot De pakhuizen	
begin en einddatum van het onderzoek	30-31 augustus 2013
projectcode	BR13HL
vindplaatsnaam	Brugge, Hugo Losschaertstraat
locatie	Hugo Losschaertstraat 5a, speelplaats Middenschool
lambert-1972 coördinaten	69667.73m-212156,60m; 69650,00m-212173.89m; 69655.72m-212180.15m; 69624.45m-212218.59m; 69671.15m-212256.38m; 69713.82m-212203.75m
kadastrale gegevens	afdeling 5, sectie E, perceel 929m
kadasterkaart	op de volgende bladzijde
topografische kaart	op de volgende bladzijde
II omschrijving van de onderzoeksopdracht	
verwijzing naar de bijzondere voorwaarden die zijn opgenomen in de vergunning	
Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem:	
Hugo Losschaertstraat 5a	
omschrijving van de archeologische verwachtingen	
er is geen gekende site op deze terreinen; de terreinen bevinden zich in de zandstreek, in de zandstreek kunnen	
sporen uit het verleden zich net onder de teelaarde bevinden.	
wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied	
- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?	
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?	
- Zijn er tekenen van erosie?	
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?	
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?	
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.	
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?	
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?	
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?	
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?	
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?	
Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzetten, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?	
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?	
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?	
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?	
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?	
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?	
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?	
situ bewaard kunnen blijven: 1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?	
2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?	
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?	
Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?	
Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?	
doelen/wensen van de opdrachtgever die deze ingreep in de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt	
Verstoring van de bodem door realisatie van ondergrondse parking	
eventuele randvoorwaarden	
de randvoorwaarden zijn vermeld in de BVW	

1.	Inleiding	5
	Beschrijving van het onderzoeksgebied	5
2.	Bodemkundige situering.....	6
3.	Onderzoeksvragen	7
4.	Historische situering en archeologische voorkennis van de locatie.....	8
4.1.	Historische en cartografische situering.....	8
4.2.	Archeologische voorkennis	16
5.	Veldwerk.....	18
5.1.	Methodologie	18
5.2.	Proefputten	20
5.2.1.	Proefput 1 en 2.....	20
5.2.2.	Proefput 3.....	22
5.2.3.	Proefput 4 en 5.....	23
5.2.4.	Proefput 6.....	25
6.	Vondsten (Jan Huyghe).....	27
7.	Analyse.....	30
8.	Besluit en antwoord op de onderzoeksvragen.....	31
9.	Bibliografie.....	33
10.	Bijlagen	33
10.1.	Bijlage 1: grondplan proefsleuvenonderzoek	33
10.2.	Bijlage 2: bewoners Hugo Losschaertstraat in 1571 (uittreksel Zestendeel Sint-Niklaas, Stadsarchief brugge)	33
10.3.	Bijlage 3: vondstenlijst aardewerk	33
10.4.	Bijlage 4: vondstenlijst metaaldetectie	33
10.5.	Bijlage 5: fotolijst.....	33

Fig. 1: lokalisering van het projectgebied op de topografische kaart, 1/10 000 (rode polygoon)(GiSWest)

Fig.2: Aanduiding op de kadasterkaart (bron: cadgisweb)

1. Inleiding

Dit archeologisch proefonderzoek met ingreep in de bodem gebeurt naar aanleiding van de realisatie van een ondergrondse parking op een terrein gelegen in de Hugo Losschaertstraat 5a te Brugge. De activiteiten die weldra in deze zone zullen plaatsvinden betekenen een aanzienlijke verstoring van het potentieel archeologisch bodemarchief. Raakvlak voert hier een proefonderzoek uit op 30 en 31 oktober 2013. De projectcode is BR13HL.

Doel van de opdracht is het vaststellen en waarderen van eventueel aanwezige bewoningssporen. Hiertoe wordt voorafgaand aan de ontwikkeling een proefputtenonderzoek (archeologische prospectie met ingreep in de bodem) uitgevoerd op het hele plangebied. Zo wordt een archeologische evaluatie van het terrein bekomen. De archeologische trajectbegeleiding wordt voorzien door Jessica Vandeveld (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Beschrijving van het onderzoeksgebied

Gemeente: Brugge

Plaats: Hugo Losschaertstraat 5a (Ezelstraatkwartier)

Toponiem: speelplaats Middenschool Brugge

Lambert-1972-coördinaten:

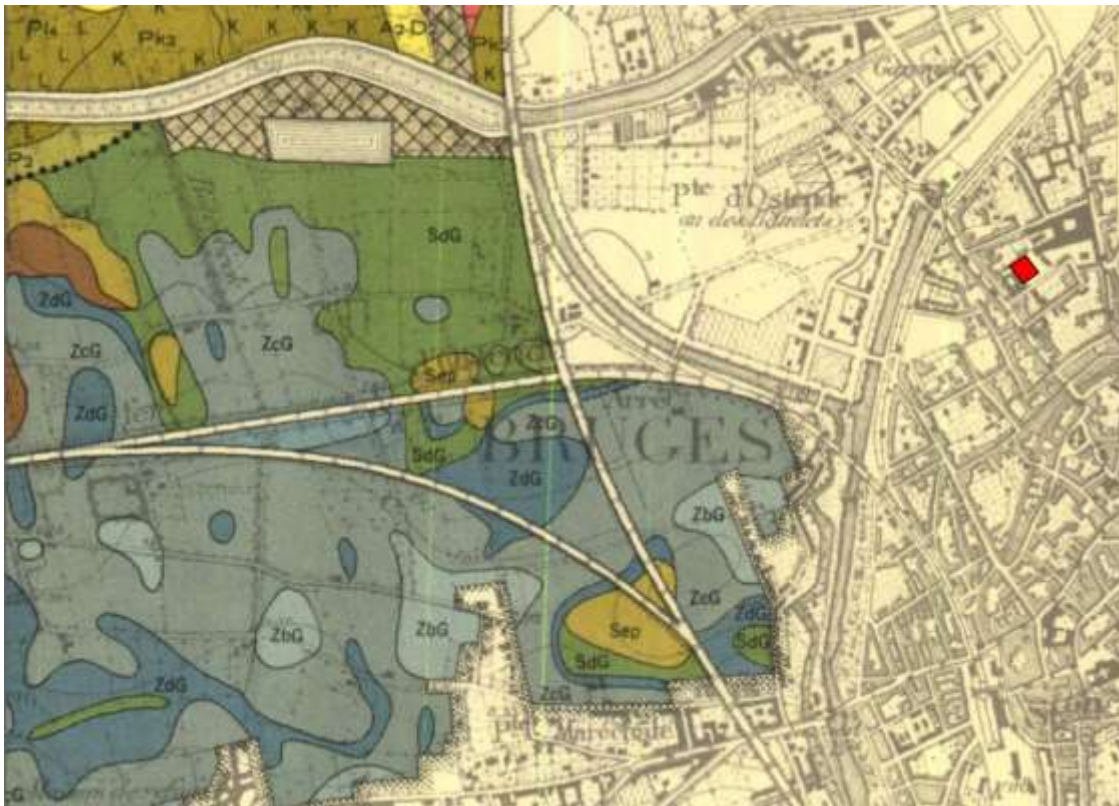
69667.73m-212156,60m; 69650,00m-212173.89m; 69655.72m-212180.15m; 69624.45m-212218.59m; 69671.15m-212256.38m; 69713.82m-212203.75m

Topografische kaart op bladzijde 3.

De site bevindt zich in het historische stadscentrum van Brugge, in het Ezelstraatkwartier. Historisch kaartmateriaal geeft bewoning weer op het projectgebied vanaf de 16^e eeuw. De oudste vermelding van de straatnaam gaat terug tot 1305.

2. Bodemkundige situering

Hoewel de bodemkaart (figuur 3) het terrein aanduidt met OB (bebouwde zone) is het zo dat deze regio deel uitmaakt van de zandstreek. Rondom het terrein wordt de bodem geclassificeerd als bodemseries ZcG en ZbG. Serie ZbG zijn droge zandgronden met humus en/of ijzer B horizont. Deze droge zandgronden met humus en/of ijzer B horizont zijn te droog in de zomer. Te arm voor landbouwgrond worden deze velden beter gebruikt voor bosbouw (naaldhout). Deze gronden zijn te vinden in de lokaal zandige randzone met de polders. Serie ZcG zijn matig droge zandgronden met duidelijk humus en/of ijzer B horizont. De bouwvoor is 30-40 cm dik, donkergrijs en rust op de podzol B waarvan plaatselijk het onderste gedeelte verkit is, maar ook soms duidelijke sporen van degradatie vertoont. Tussen 60 en 90 cm diepte zijn de deze bodems duidelijk roestig gevlekt. Het zijn droge gronden die in de zomer bovendien gevoelig zijn voor verstuiving. De bodems hebben een hoge meststofbehoefte en zijn matig tot weinig geschikt voor niet veeleisende teelten zoals aardappelen en zomergraan. Ze kennen een zeer beperkte verspreiding. Verder zijn er nog enkele enclaves van lemig zand met hetzelfde drainage- en bodemontwikkelingspatroon in de omgeving van het projectgebied. (Van Ranst en Sys 2000, 77 en 96; Geopunt).

Figuur 1: Het onderzoeksterrein op de bodemkaart (1958). Dit terrein is gelegen in een zone aangeduid als OB (bebouwde zone). Over de bodem zelf is er op de bodemkaart niets aangeduid. (Geopunt, www.geopunt.be)

3. Onderzoeksvragen

Het doel van dit proefonderzoek is het vaststellen en het waarderen van eventuele bewoningssporen. De onderzoeksvragen die bij dit project gesteld worden zijn:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?

Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

4. Historische situering en archeologische voorkennis van de locatie

4.1. Historische en cartografische situering

Het bedreigde terrein bevindt zich in het Ezelstraatkwartier en behoort tot de het historische stadscentrum van Brugge.

Dankzij zijn politieke emancipatie zal Brugge bij het begin van de 12de eeuw evolueren van een prestedelijke kern tot een Europese handelsmetropool met een eigen stadskeure en een college van schepenen. De bouw van de eerste omwalling (1127-1128) onderscheidt de stad als administratief, religieus en commercieel centrum van haar directe en ruimere omgeving. Deze duidelijke, eivormige afbakening, gevormd door de waterlopen - de binnenreien - is nog afleesbaar in het stadsbeeld en is nagenoeg volledig bewaard in Brugge. Van de stadsmuur zelf is nog één halfronde toren bewaard nabij de Pottenmakersstraat (figuur 4) (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122089>)

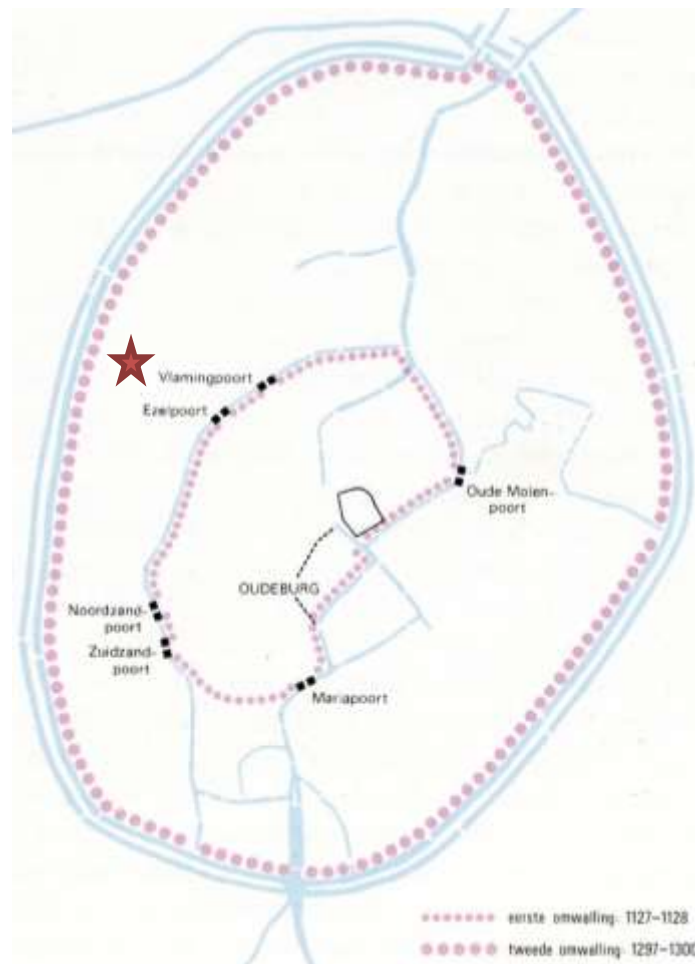
Figuur 4: het laatste relict van de eerste omwalling (bron: Hillewaert et al, 2011)

Oorspronkelijk bevindt de Ezelpoort zich op het einde van de Ezelstraat met een brug over de Speelmansrei; aan veldzijde leidt de weg naar de buitenwijk Sint-Pieters-op-de Dijk. Het projectgebied is naar alle waarschijnlijkheid tot in de 13^e eeuw agrarisch buitengebied.

De economische welvaart van de tweede helft van de 12de en de 13de eeuw leidt tot een aanzienlijke bevolkingstoename in Brugge. In het midden van de 13de eeuw zijn er tussen de 40.00 tot 45.000 inwoners, nagenoeg het dubbele van vandaag. Het gevolg is dat het gebied binnen de eerste omwalling spoedig volgebouwd raakte. Nieuwe woonwijken rezen op buiten de bescherming van deze omwalling.

In 1297 nam de Franse koning Filips de Schone de stad in en beval een ruimere verdedigingsgordel aan te leggen, die reeds rond 1301 zou gerealiseerd zijn. Deze tweede omwalling verbond de uiterste punten van de bewoonde agglomeratie. Zij bestond uit 2 aarden wallen en 2 grachten, door 7 bruggentorens onderbroken. Het omsloten gebied was 430ha groot en had een omtrek van 7 km. (Ryckaert, 1991)

Bij de bouw van deze tweede omwalling (1297-1300) wordt de oorspronkelijke Ezelpoort afgebroken en verplaatst. De huidige poort gaat terug tot 1369. De bouwwerken werden uitgevoerd door meester-metselaar Jan Slabbaerd, met hulp van collega Mathias Saghen.

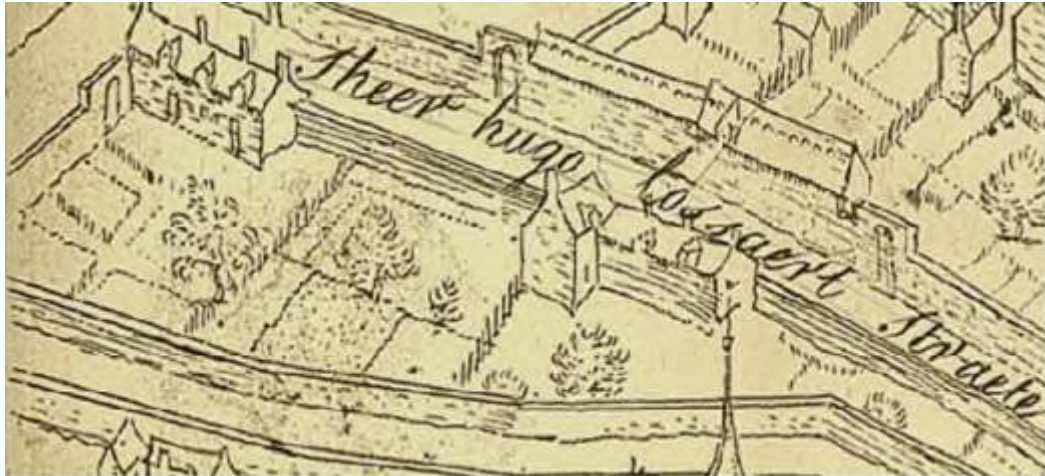
Figuur 5: de ligging van het projectgebied ten opzichte van de twee stadsomwallingen (Ryckaert, 1991)

De Hugo Losschaertstraat wordt voor het eerst vermeld in de stadsrekeningen als "Hughes Losschenstrate" (1305) en "s heer Hugo Losschaertstrate" (1310). Dit is zeer kort na de aanleg van de tweede omwalling. De betreffende persoon moet hier ofwel gewoond hebben, ofwel eigendommen gehad hebben. 'Losch' betekent in het middelnederlands loens of scheel. Deze persoon zal waarschijnlijk opvallend scheel gekeken hebben; dit is mettertijd tot een familienaam geëvolueerd. (Schoutteet, 1977, p.85-86)

Andere straten die haaks op de Ezelstraat staan kunnen toponymisch op dezelfde manier verklaard worden, zoals de Jan Boninstraat, Gerard De Dullestraat en (minder waarschijnlijk) Willem Poitevinstraat (Rotsaert, 1984).

Cartografische bronnen van het projectgebied zijn pas beschikbaar vanaf het midden van de 16^e eeuw. Deze laten toe om uitspraken te doen op perceelsniveau.

Op de kaart van Marcus Gerards (1562) staat in de bewuste straat een weinig talrijke, verspreide bebouwing met ommuurde achtererven. Ter hoogte van de huidige Middenschool staat er een diephuis en een breedhuis weergegeven in typische Brugse architectuur onder een zadeldak met meerdere dakkapellen. Op de hoek met de Schutterstraat staat verder nog een breedhuis (figuur 6).

Figuur 6: Uitsnede uit de kaart van Marcus Gerards (1562)

Op de kaart van Frans Hogenberg (1572), die slechts 10 jaar later opgemaakt is, is deze bewoning kennelijk al verdwenen. Enkel het breedhuis op de hoek van de Hugo Losschaertstraat en de Schuttersstraat wordt nog afgebeeld (figuur 7).

Figuur 7: Uitsnede uit de kaart van Frans Hogenberg (1572)

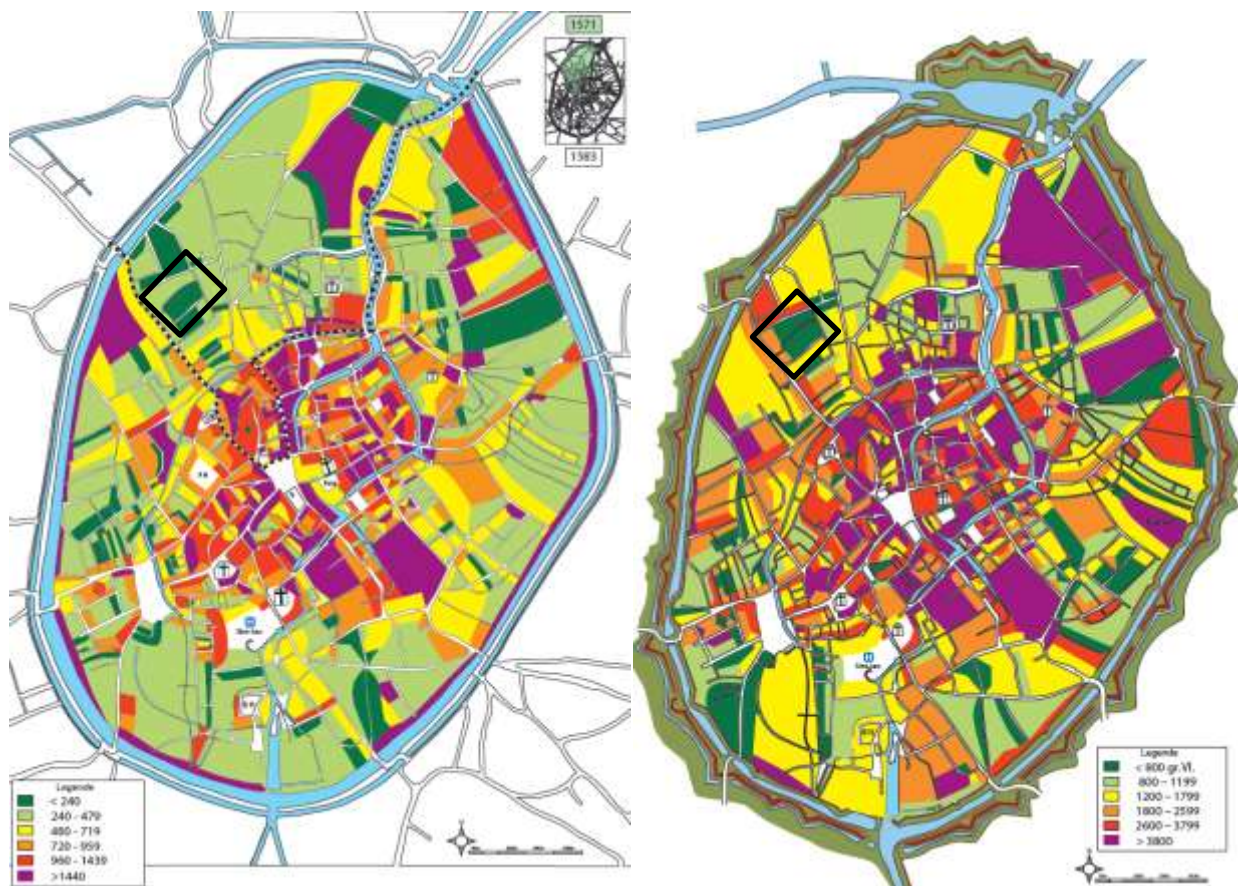
Voor dezelfde periode als de twee bovenstaande kaarten zijn er ook belastingsgegevens bewaard gebleven in het Brugse stadsarchief, de zogenaamde 'registers van de zestendelen', opgesteld vanaf 1571.

De Hugo Losschaertstraat lag in het Sint-Niklaaszestendeel en telde maar liefst 21 huizen met gekende eigenaars en bewoners, waaronder tapiissiers, houtbewerkers, ballenmakers, mandendragers, schoenmakers en houders van een azijnboei (items NIK/0467 tot en met NIK/0490, zie lijst in bijlage).

Deze schijnbare discrepantie tussen de historische bronnen (veel huizen) en het kaartmateriaal (weinig huizen) is vermoedelijk te verklaren doordat de huizen gelegen op het ommuurde erf tussen de Hugo Losschaertstraat en de Jan Boninstraat, afhankelijk van hun deuropening tot de ene of andere straat behoord zullen hebben. Tijdens een beperkt archivalistisch onderzoek is het niet mogelijk geweest om de exacte eigenaar van het voor dit project relevante breedhuis en diephuis te achterhalen.

Onderstaande kaarten, opgemaakt in het kader van een doctoraatsonderzoek (Deneweth, 2010), laten wel toe om een uitspraak te doen over de sociale status van de bewoners van de straat (figuur 8a-7b). Deze kaarten geven de evolutie van de huurwaarden in de Brugse binnenstad weer. De exacte bedragen zijn hier niet relevant, wel de vaststelling dat het bewuste perceel zowel in de periode 1570-1580, als in de daaropvolgende eeuw (1667) in de allergoedkoopste categorie (donkergroene kleur in de legende) ingedeeld wordt. Blijkbaar was dit perceel gedurende een langere periode geen gegeerde woonplaats?

Figuur 8a-b De huurprijzen in de Brugse binnenstad uitgezet op kaart, 1571 (l) en 1667 (r) (naar Deneweth, 2010)

Op jongere, 18^e eeuwse kaarten, zoals bijvoorbeeld de kaart van Sanderus (1732)(figuur 9) en het anonieme 'Plan de Bruges' (1745)(figuur 10), is de situatie min of meer ongewijzigd: het projectgebied is onbebouwd en er zijn slechts een beperkt aantal woonhuizen in het betrokken bouwblok.

Figuur 9: Uitsnede uit Sanderus (1732)

Figuur 10: Uitsnede uit het 'Plan de Bruges' (1745)

Vanaf de 19de eeuw zijn kadasterkaarten voorhanden. De oudste, het zogenaamde 'primitief kadaster' uit 1811 toont nog steeds een onbebouwd perceel (figuur 11). Op de kaart staat een dankbare, maar helaas moeilijk leesbare aantekening, namelijk "jardin de l'..."? Hoewel het laatste woord niet leesbaar is, wijst het woord 'jardin' wel ondubbelzinnig op het gebruik.

Figuur 11: het terrein op het 'primitief kadaster' (1811)

Figuur 12: het terrein op de kaart van P.C.Popp (1854)

Ook op de Popp-kaart uit 1854 wordt nog geen bebouwing afgebeeld (figuur 12). Wel wordt er gewag gemaakt van 'Caserne dite des Apostolines'. In deze periode wordt het aanpalende Theresianenklooster omgevormd tot militair hospitaal. Opvallend op deze kaart is verder de

aanwezigheid van een gracht op de grens van twee percelen. Op eerdere en latere kaarten wordt deze niet afgebeeld?

In het begin van de 20^e eeuw wordt opnieuw een cartografisch document opgemaakt. Het 'algemeen stadsplan Stad Brugge, dienst der werken', uitgegeven onder leiding van Salmon tussen 1904 en 1907, geeft nog steeds een onbebouwd perceel weer (figuur 13). In de omgeving van het projectgebied wordt er wel volop gebouwd, met onder meer de aanleg van de Rijksnormaalschool (ten oosten, vanaf 1879), de Anglicaanse kerk en de transformatie van het militaire hospitaal tot een volwaardige legerkazerne (ten westen).

Figuur 13: Uitsnede uit de kaart van C. Salmon (1905)

Gedurende de bezetting van Brugge tijdens de eerste wereldoorlog houden de Duitsers hun krijgsgevangenen in deze kazerne vast (figuur 14).

Figuur 14: Duitse krijgsgevangenen op de binnenkoer van de kazerne, 1914, (bron: BBB-FO/A06456)

Het projectterrein blijft volgens kaartdata onbebouwd tot 1924-25. Dan is de toenmalige 'blok gebroeders Evrard', één van de vleugels van de majoor Weylerkazerne bijgebouwd. In de kazerne was het regiment van de 4e Linie gehuisvest. De contouren van deze kazerne zijn duidelijk weergegeven op de stadsplattegrond van Bocxstael (1953)(figuur 15).

Figuur 15: de maximale omvang van de Majoor Weylerkazerne, stadsplattegrond G.Bocxstael, 1953

De ingang tot de Majoor Weylerkazerne in de Hugo Losschaertstraat. (Verzameling André De Blicq)

Figuur 16: Foto uit het Brugsch Handelsblad, editie 7/10/2011, p.31

In 1965 werd de kazerne officieel opgeheven. In de daaropvolgende jaren vonden de provinciale diensten hier tijdelijk onderdak. Na de nodige verbouwingswerken in het begin van de jaren 1970 wordt het gemeenschapsonderwijs (Middenschool) op deze locatie georganiseerd (figuur 17). Tot op heden is dit nog steeds zo.

Figuur 17: zicht op de Middenschool anno 1985, collectie J.A.Rau (bron: BBB-FO/A06350)

4.2. Archeologische voorkennis

Figuur 18: Uittreksel uit de Centrale Archeologische Inventaris (bron: cai.onroerendergoed.be)

Op deze plaats is geen eerder archeologisch onderzoek verricht. In de onmiddellijke omgeving hebben in het recente verleden wel enkele archeologische onderzoeken plaatsgevonden (figuur 18):

CAI ID 159045

Een proefsleuvenonderzoek op een terrein gelegen tussen de Ezelstraat, de Klaverstraat en de Hugo Losschaertstraat. Het betreft de locatie waar eertijds het Elisabethklooster stond. In 1518 wordt het klooster omgevormd tot een school voor arme meisjes. De school krijgt de bijnaam "De arme Maagdekens". Er werden bakstenen funderingsresten teruggevonden van de school en het klooster. Enkele bijzondere vondsten wijzen op de aanwezigheid van de arme meisjes: spinschijfje en vingerhoedje.

Het oostelijk deel van het terrein werd wellicht gebruikt als tuin. In 2016 wordt een deel van dit terrein verder onderzocht door middel van een archeologische opgraving.

Verwerft D. 2011, Resultaten archeologisch vooronderzoek Ezelstraat / Hugo Losschaertstraat / Kalverstraat, Brugge, Raakvlak.

CAI ID 160477

Tijdens een proefsleuvenonderzoek zijn een beperkt aantal laatmiddeleeuwse sporen aangetroffen. Met name zes puinsporen of afvallagen en 2 restanten van mestkuilen, waarin fragmenten van een vuurklok, een haardtegels in rood aardewerk, een groot fragment van een drinknap in steengoed uit Siegburg, 2 gespen en een munt aangetroffen werden.

Verwerft D. & Lambrecht G. 2012, Resultaten archeologisch onderzoek Kapelstraat 1, Brugge, Raakvlak.

CAI ID 155175

Tijdens een werfbegeleiding zijn verschillende archeologische sporen aangetroffen. Deze zijn slechts kortstondig onderzocht. In het verslag is sprake van een met planken afgelijnde afval- of beerput in de ZW-hoek van het opgegraven terrein met aardewerk en lederresten. Verder zijn er nog fragmenten van kruikamforen in rood aardewerk, aan de binnenzijde geglazuurd, aangetroffen die afkomstig zouden zijn van het Iberische Schiereiland.

Hillewaert, B. 1993: Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 16.1, 58-61.

Archeologische opgraving Ezelstraat 42-44

Naar aanleiding van de bouw van een nieuwe jeugdherberg ('De Snuffel') door Toerisme Vlaanderen wordt een archeologisch uitgevoerd. De bovenste 1.2m van het terrein bleek sterk verstoord door de toenmalige superette. Hieronder zijn een beperkt aantal laatmiddeleeuwse sporen (meskuil, greppel) en een geïsoleerd paalspoor uit de ijzertijd aangesneden. Vermeldenswaardig zijn de veelvuldige resten van pottenbakkersafval die in een beerput gestort zijn. Het betreft voornamelijk scherven in rood aardewerk van zogenaamde "tweelingpotten" (figuur 19). Deze minder courante vorm wordt slechts zelden aangetroffen. De vondst van meer dan 40 exemplaren is dan ook uitzonderlijk. Enkele "misbaksels" bestaande uit in de oven verwrongen en aan elkaar geklitte potten bevestigen dat het hier wel degelijk om pottenbakkersmateriaal gaat. De beerput mag gedateerd worden op het eind van de 17de en de eerste helft van de 18de eeuw. De verwerking van het materiaal is momenteel nog bezig.

Figuur 19: tweelingpot uit de opgraving Ezelstraat 42-44

Roelens en Huyghe, archeologische opgraving Ezelstraat 42-44, Brugge, in voorbereiding.

Bovenstaande onderzoeken hebben duidelijk aangetoond dat de ondergrond in de omgeving van het projectgebied een aanzienlijk archeologisch potentieel heeft. Hoewel het meestal om sporen en structuren vanaf de late middeleeuwen lijkt te gaan, bewijst de vondst van een ijzertijdpalkuil tijdens de opgraving Ezelstraat 42-44 dat er weldegelijk ook oudere bewoningssporen aangetroffen kunnen worden.

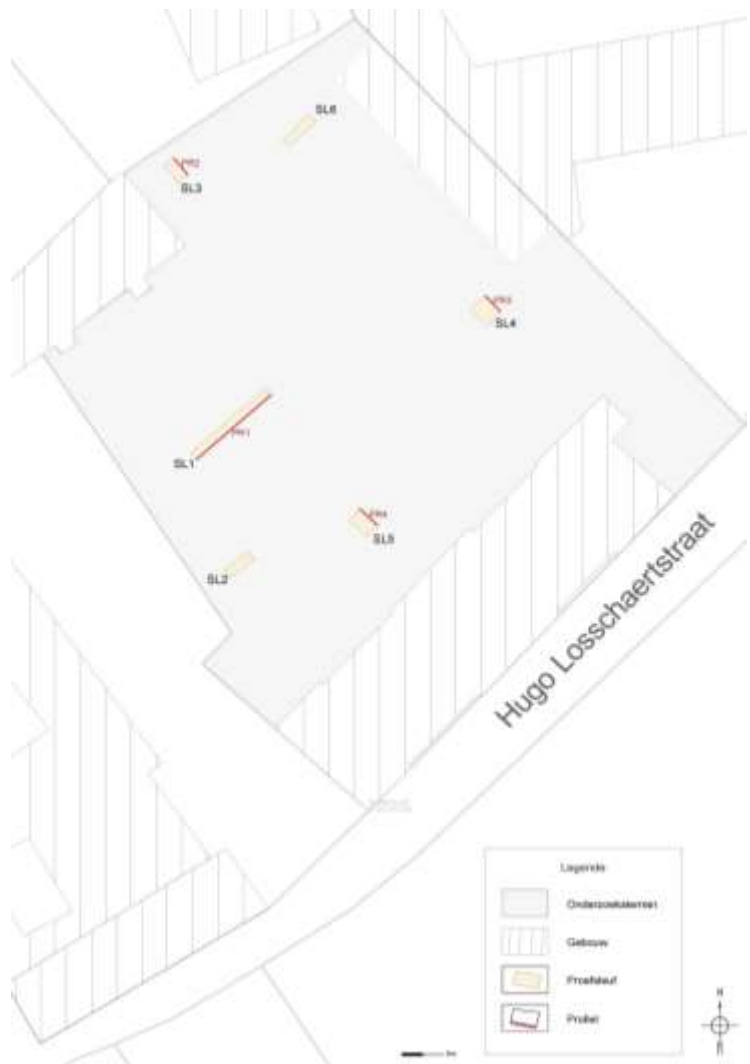
5. Veldwerk

5.1. Methodologie

De locatie van de toekomstige ondergrondse parking valt *grosso modo* samen met de huidige speelplaats van de Middenschool afdeling Brugge-Centrum. Aangezien de speelplaats nog minimum één schooljaar in gebruik genomen wordt, zijn de nodige afspraken gemaakt met het oog op minimale impact. Vooreerst is bij het bepalen van de ligging van de proefputten de voorkeur gegeven aan de onverharde delen van het perceel. Meer bepaald de parking, de fietsenstalling en het kippenhok. Om toch aan voldoende ruimtelijke spreiding te komen om gedegen archeologisch advies uit te brengen, zijn ook drie proefputten gegraven op de speelplaats. Centraal doorheen de speelplaats loopt een (middendruk) gasleiding, waarvan de ligging niet nauwkeurig gekend is. Deze zone werd voorzichtigheidshalve vermeden. Direct naast de bestaande gebouwen zijn ook veel afvoerputten en gootjes zichtbaar. Ook op die plaatsen werd niet gegraven.

Verspreid over het projectgebied worden één proefsleuf en vijf proefputten aangelegd met een kraan van 7 ton (figuur 20: GP). Onder de betontegels op de speelplaats dient telkens een circa 10-15 cm dik betonpakket uitgebroken te worden. In elke put wordt een bodemprofiel geregistreerd. Alle putten worden opgevolgd door onze metaaldetector-expert Roland Decock met een XP Gold Maxx Power-toestel. De lijst van deze vondsten zit in bijlage.

De locatie van de sleuf en putten wordt ingemeten met een totaalstation. Na het uitvoeren van het archeologisch vooronderzoek is de speelplaats terug hersteld.

Figuur 20: GP

Proefput	Oppervlakte	Sporen	Profielen
1	12m ²	Sp.1-3	Pr.1
2	4.3m ²	Sp.4	/
3	3.8m ²	Sp.5	Pr.2
4	7.2m ²	/	Pr.3
5	6m ²	/	Pr.4
6	5.4m ²	/	Pr.5

Tabel 1

In enkele profielen is een dik homogeen pakket met zeer veel *archeologica* aangesneden (zie verder). Conform de minimumnormen is deze laag per 20 cm bemonsterd en nat uitgezeefd, op een maaswijdte van 2mm. Vervolgens werd nog extra bulkstaal (ter waarde van 150L) genomen.

Figuur 21: sfeerbeeld van het veldwerk

Figuur 22: Het uitbreken van de betonlaag bij proefput 4

5.2. Proefputten

5.2.1. Proefput 1 en 2

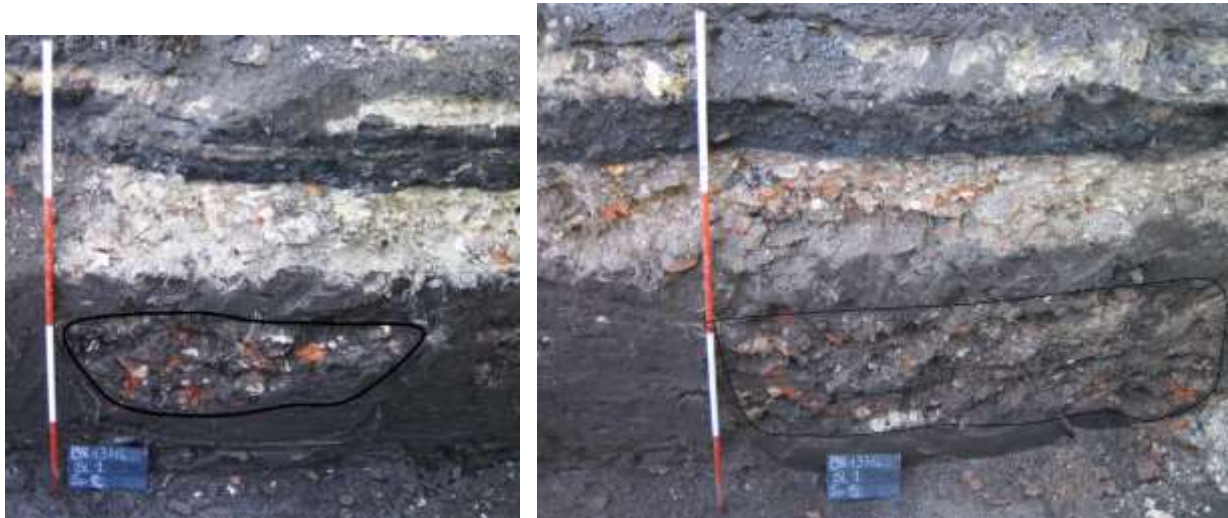

Figuur 23: proefput 2, voor en na

Proefsleuf 1 en proefput 2 werden aan de westelijke en noordwestelijke zijde van het perceel gegraven. Deze zijn op onverharde plaatsen aangelegd, met name de parking en de fietsenstalling van het schoolpersoneel. Sleuf 1 meet 10m op 1.2m, proefput 2 is een ruime 4m². Beide proefputten worden hier samen besproken, aangezien hun bodemopbouw quasi identiek is.

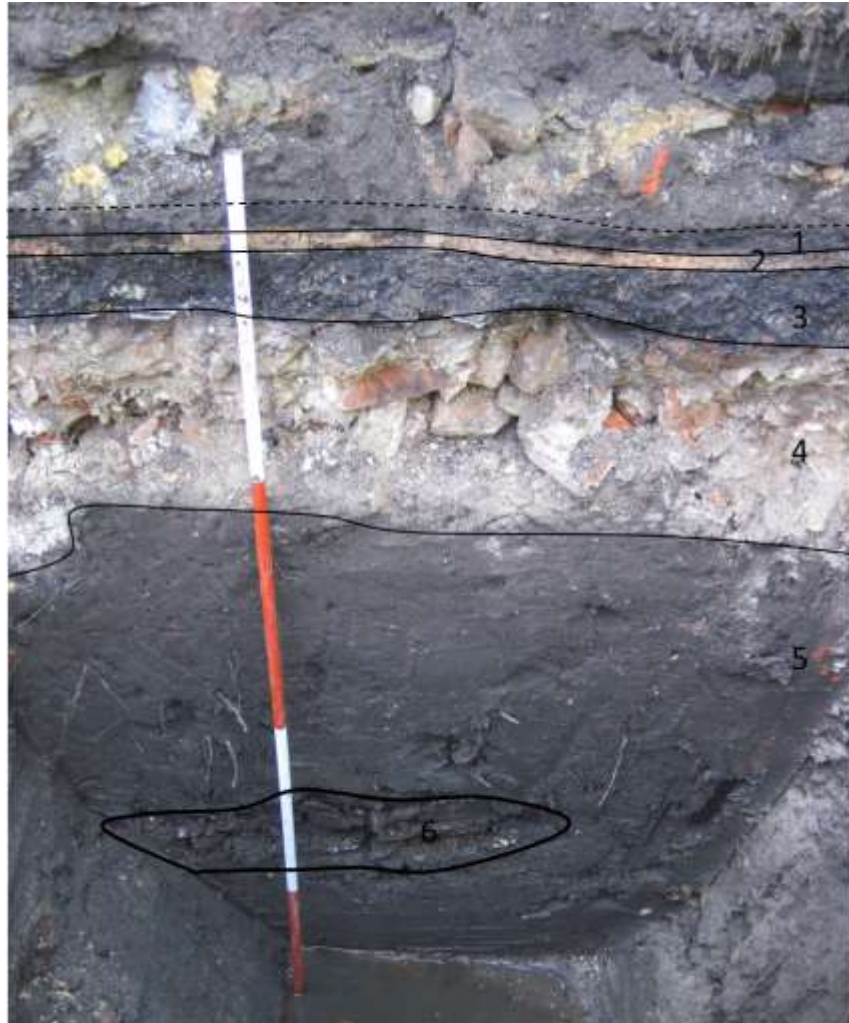
De sporen

In proefsleuf 1 zijn aanvankelijk drie sporen geregistreerd. Bij nadere inspectie zijn deze 'kuilen' echter niet gegraven doorheen de bovenliggende laag, maar gaat het om een plaatselijke concentratie van puin en bouwafval in het grijze ophogingspakket (zie verder, PR1). Deze concentraties meten in doorsnede circa 1.5 à 2 meter op 0.5m. Misschien correspondeert dit met de inhoud van één of enkele kruiwagens met puin die hier gestort zijn?

Figuur 24a-b: sporen (of puinconcentraties) 2 en 3 in sleuf 1.

1: steenslagpakket
2: heterogeen, okerkleurig zand (stabiliséelaag)
3: asfaltpakket
4: puinlaag
5: dumppakket/ophoging: licht vettig, donker grijs zand met veel AW:
6: plaatselijke puinconcentratie in laag 5

Figuur 25: profiel 1 in sleuf 1. De grond boven de stippellijn is afkomstig uit de sleuf en dus niet relevant.

Het profiel kan als volgt beschreven worden: onder een circa 8 cm dik steenslagpakket (1) bevindt zich een dun okerkleurig bandje dat eerder siltig/kleilig is qua textuur (2). Hieronder bevindt zich een tweede asphalt/steenslagpakket (3), afkomstig van de aanleg van de parking. Hieronder zitten nog drie pakketten (4-6).

Laag 4 bestaat uit een concentratie van puin en bouwafval (bakstenen en kalkmortelbrokken) dat vrij los is van structuur.

Hieronder tekent zich, tot ongeveer 55 cm t.o.v. het maaiveld, een licht tot donker grijs, eerder vettig zandig pakket af. Hierin is zeer veel laatmiddeleeuws aardewerk teruggevonden (laag 5)(bijlage: vondstenlijst).

Laag 6 kan net als sporen 1, 2 en 3 (supra) beschouwd worden als een lokale puinconcentratie in ophogingslaag 5. Dit pakket is minimaal anderhalve meter dik. Het profiel kon, wegens het grondwater, niet dieper dan 2 m gegraven worden. Het Pleistoceen zand werd op deze diepte nog niet aangesneden.

5.2.2. Proefput 3

Proefput drie is in het noorden van het perceel aangelegd, in het huidige kippenhok (zie figuur 20 en 21). Deze put meet circa 4m².

De bodemopbouw in deze proefput wordt gedefinieerd door een brede, diepe kuil (spoor 5) die vrij veel recent bouwafval bevat zoals industrieel vervaardigde bakstenen en dakpannen. De bodem is verstoord tot 180 cm t.o.v. de verharding. Deze proefput heeft archeologisch weinig waarde.

In het opgaand muurwerk van de belendende berging is er duidelijk een deel weggebroken (zie figuur 27a) Vermoedelijk kan deze kuil als uitbraakspoor van deze muur geïnterpreteerd worden. Uit de cartografische bronnen, meer bepaald de stadsplattegrond van Bocxsteel van 1953 (infra) blijkt inderdaad dat er hier een vleugel in opgaand muurwerk aanwezig was ten tijde van de kazerne-fase van het terrein.

Figuur 26: profiel 2 met kuil (sp.5) in proefput 3

Naar analogie met deze proefput zal de bodem over de ganze strook waar het vroegere kazernegebouw stond, hoogstwaarschijnlijk verstoord zijn.

Figuur 27a-b: Muurwerk met aanduiding van het weggebroken gedeelte, op het terrein (l) en op kaart (r).

5.2.3. Proefput 4 en 5

Proefputten 4 en 5 zijn in de huidige speelplaats gegraven, in het zuidelijke deel van het perceel. Deze meten 7.2m² en 6m², respectievelijk.

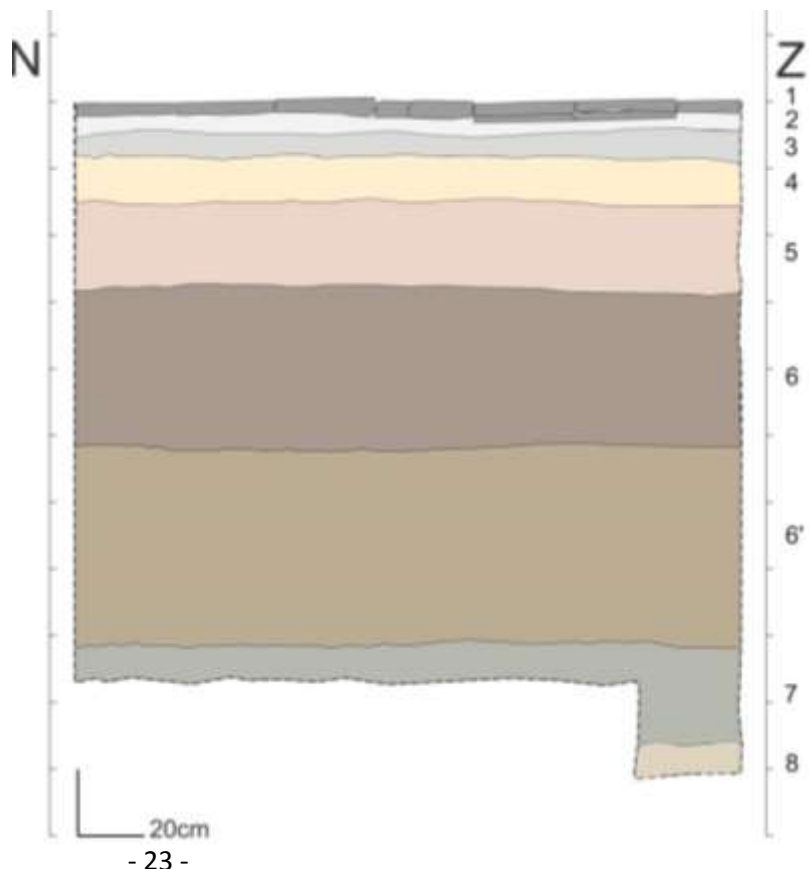
Beide proefputten worden hier samen behandeld, aangezien de bodemopbouw vrij gelijkaardig is.

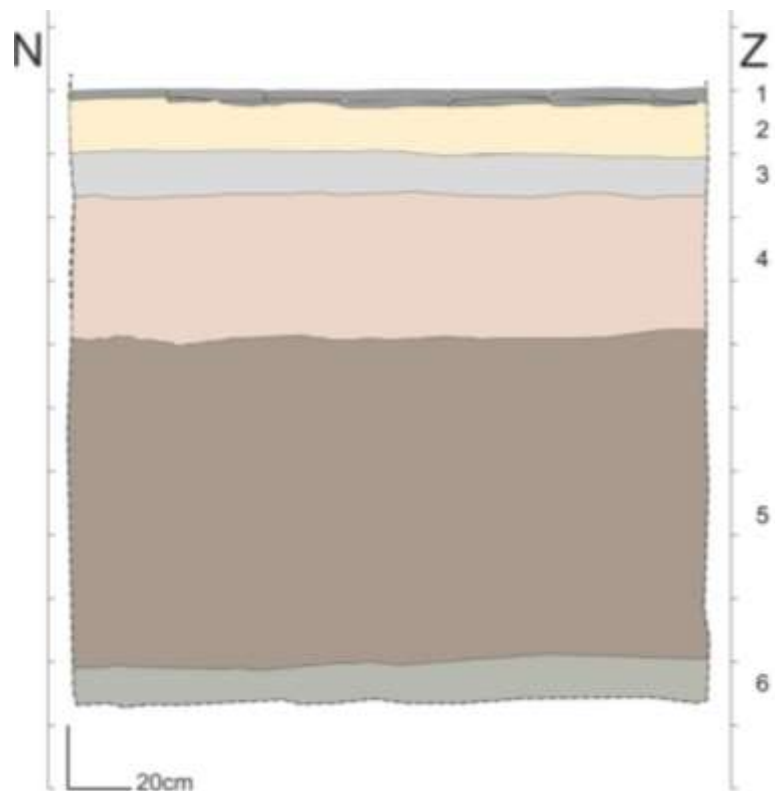
Figuur 28: zicht op proefput 4. Op geregelde tijdstippen wordt het pakket doorzocht op metaalvondsten.

De geregistreerde profielen geven volgende stratigrafie weer (PR3 in put 4 en PR4 in put 5):

1. cementtegels
2. steriel wit zand
3. betonlaag
4. heterogeen, geel met okerkleurige vlekjes en bandjes, zand
5. puinpakket: zeer veel baksteen, leisteen, industrieel wit, musketkogel,...16 ^e -19 ^e
6. zwart, licht vettig zand, bevat matig KM-brokjes, bot, rood aardewerk, ...
6'. beigig bruingrijs zand, zeer veel AW: ophogingslaag
7. licht grijs zand
8. pleistoceen zand (MB)

1: cementtegels
2: heterogeen, geel zand (stabiliséelaag)
3: betonpakket
4: puinlaag
5: dumppakket/ophoging: licht vettig, donker grijs zand met veel AW:
6: licht grijs zand (nog geen MB)

Indien beide profielen grondig vergeleken worden, blijkt dat het min of meer om dezelfde bodemopbouw gaat. Onder de cementtegels en bijhorend zand/stabiliséebod bevindt zich een laag beton, die hoogstwaarschijnlijk teruggaat tot de kazernefase van het terrein.

Hieronder bevindt zich een 30 (PR3) tot 40cm (PR4) dik, eerder los puinpakket met vrij veel afval en puin. De aanwezigheid van musketkogels, leisteen en industrieel wit aardewerk maakt dat deze laag tussen de 16^e en de 19^e eeuw gedateerd kan worden. Vermeldenswaardig is een mooi medaillon/zegel in verzilverd koper dat een renbode afbeeldt (figuur x). De iconografie is typisch 17^e eeuw, met onder meer de kaplaarzen, schoudermantel en haardracht.

Figuur 31: verzilverd medaillon met renbode, 17e eeuw

De lagen hieronder (laag 6-6' in PR3, laag 5 in PR4) bestaat uit een eerder vetting, donker grijs tot grijs zand met een vrij grote organische component. Hierin is niet zozeer bouwafval, maar wel allerlei laatmiddeleeuws aardewerk aanwezig, zoals steengoed en rood aardewerk (Zie lijst in bijlage). De datering van deze lagen is 14^e -15^e eeuws. Deze lagen kunnen beschouwd worden als ophogingslagen.

De oorspronkelijke bodem bestaat uit een pakket licht grijs zand en daaronder het gele zand dat dateert uit het Pleistoceen. Deze moederbodem bevindt zich op een diepte van 195 cm t.o.v. de verharding (PR3). In profiel 4 werd deze, wegens het opkomende grondwater, niet bereikt.

5.2.4. Proefput 6

De laatste proefput werd in de 'kunstige' grindbak op de speelplaats gegraven. Deze put meet ongeveer 5.5 m².

Figuur 32a-b: zicht op de aanleg van proefput 6 (l) en na registratie (r)

Het profiel (figuur 33) kan als volgt beschreven worden: onder een circa 8cm dik grindpakket (1) bevindt zich opnieuw een stug betonpakket (2). Hieronder zitten drie pakketten (3-5) lichtgrijs tot grijs zand, vrij los van structuur, die enkel verschillen qua hoeveelheid inclusies. Deze inclusies bestaan hoofdzakelijk uit vrij recent bouwafval (bakstenen met harde witte kalkmortel, dakpannen, kalkbrokken), waardoor ze slechts een geringe ouderdom kunnen hebben.

De onderste laag die minimaal 65 cm dik is (de onderzijde werd niet bereikt in deze proefput, die maximaal 175 cm t.o.v. de verharding meet), bestaat uit een eerder vetting, grijs zand en bevat vrij weinig laatmiddeleeuws aardewerk. Deze laag kan vergeleken worden met de andere laatmiddeleeuwse pakketten in PR3 en PR4 en mag als ophogings- op afvalaag geïnterpreteerd worden.

Ook hier werd, ten gevolge van het grondwater, het Pleistoceen zand niet bereikt.

Figuur 33: profiel 5 in proefput 6.

6. Vondsten (Jan Huyghe)

In dit hoofdstukje worden de vondsten van de laatmiddeleeuwse ophogingslaag in sleuf 1 besproken. Aangezien telkens dezelfde ophoging werd aangesneden in de proefputten, wordt deze bespreking als representatief beschouwd voor alle andere. Daarnaast wordt er kort uitgeweid over de aangetroffen vezelkam.

De resterende vondsten, zowel aardewerk als metaaldetectievondsten, zijn terug te vinden in de respectievelijke lijsten in de bijlages.

Hugo Losschaertstraat vondstenlijst						
Sleuf	Spoor	grijs aardewerk	rood aardewerk	amfoorbaksel	totaal Datering	
1	L5			2	Middeleeuwen	1 rand, 1 bodemfragment van een amfoor, vermoedelijk Spaans
		5			1250-1350	oren van een voorraadkan
		19			1250-1375	wandfragmenten kannen en kommen
		10			1250-1375	randfragmenten, 1 grape, 2 kannen en 7 van kommen
		78			Middeleeuwen	wandfragmenten
		6			1350-1550	oren van bakpannen met geknepen steel (zogenaamde zwaluwstaart)
		11			1350-1550	randfragmenten van bakpannen
		1			1300-1400	randfragment van een kom met golfrand
		1			1400-1500	randfragment van een kom met bandvormige rand
		4			1300-1500	oren van een grape
		8			1300-1500	randfragmentjes van grape's
		1			1400-1550	rand van een vetvanger
		1			1450-1550	rood aardewerk met wit slib, rand van een bord
		2			1500-1600	rood aardewerk met wit slib, fragmenten van een kopje
		34	113	2	149	

Tabel 2: vondstenlijst L5

Uit de ophogingslaag L5 uit sleuf 1 zijn 149 scherven verzameld, gewassen en beschreven. Deze vondsten laten wel toe een datering voorop te stellen in de laatmiddeleeuwse periode. Voor een overzicht van het aangetroffen aardewerk opgedeeld per aardewerkcategorie en de datering, zie tabel 2.

Twee fragmenten mogen morfologisch toegeschreven worden aan een amfoor, vermoedelijk van Spaanse makelij.

Figuur 34: fragmenten van een amfoor

Het overige aardewerk bestaat voor 23% uit grijs aardewerk en 77 % uit rood aardewerk. Opvallend is de afwezigheid van steengoed en andere importen. Het vormenspectrum van het grijs aardewerk is beperkt tot voorraadkannen, kommen en één grape.

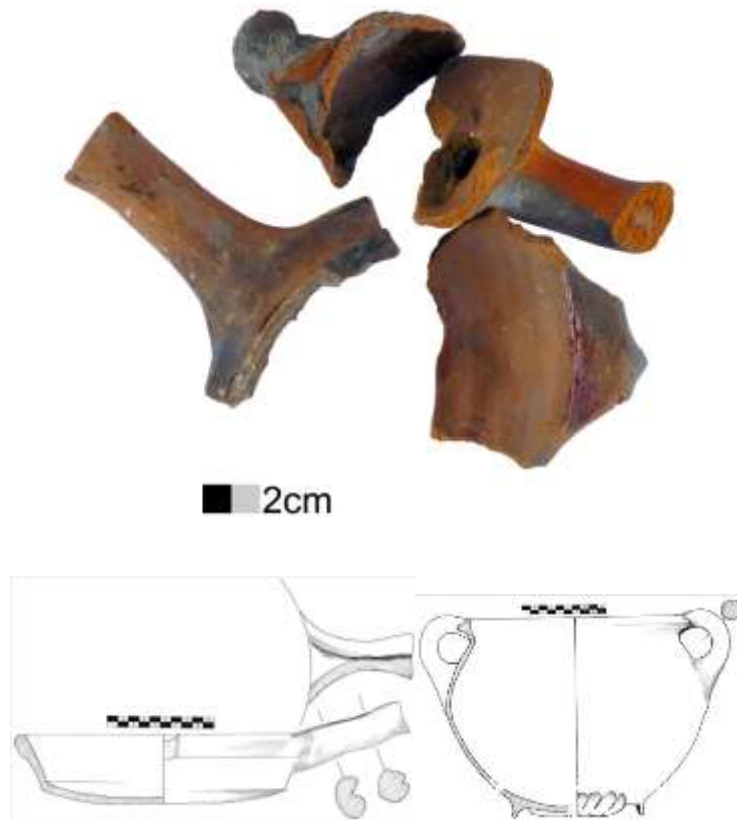

Figuur 35: selectie van grijs aardewerk (boven) met typetekeningen van de meest aangetroffen vormen (onder)

Het rood aardewerk bestaat voornamelijk uit bakpannen met een geknepen steel, een steelpan, een vetvanger, fragmenten van grape's en kommen. Enkele scherven dragen wit slib en behoren tot een bord en een kopje.

De aardewerkvormen representeren voornamelijk de functie van het koken.

Figuur 36: selectie van rood aardewerk (boven) met typetekeningen van de meest aangetroffen vormen (onder)

Datering: Bij deze context komen bij de meest diagnostische stukken uit de late middeleeuwen, vooral de vormen uit het eind van de 14de en de 15de eeuw zijn goed vertegenwoordigd.

Vezelkam

Bij de aanleg van proefput 4 is een versierd benen voorwerp aangetroffen dat stratigrafisch tot laag 7 behoort. Vermoedelijk betreft het hier een vezelkam. De cilindervormige huls bezit vijf horizontale inkervingen aan de ene zijde en (oorspronkelijk) drie aan de andere zijde. Over het 'lichaam' zijn gekruiste lijnvormige decoraties ingekrast.

De textiel- of vezelkam kent meerdere vormen en werd aanvankelijk grotendeels uit been vervaardigd. Meer bepaald uit een middenvoetsbeen (metatarsus) van paard of rund. In de geraadpleegde literatuur zijn vrij weinig exemplaren teruggevonden. In Zeeland zijn dergelijke vergelijkbare, maar niet identieke exemplaren aangetroffen in Domburg (Roes, 1955) en in Schouwen (Capelle, 1978). Deze zijn waarschijnlijk Karolingische van herkomst. Ons exemplaar is, op basis van diagnostisch aardewerk uit dezelfde laag, laatmiddeleeuws. Dit object is ondertussen geconserveerd in een labo (vriesdrogen).

Figuur 37: de behandelde vezelkam

7. Analyse

Aan de hand van een beperkt aantal proefputten kunnen toch de nodige bevindingen naar voren geschoven worden:

Op basis van de vijf geregistreerde profielen (PR1-5) is duidelijk dat de bodemopbouw vrij uniform is. Het verschil situeert zich meestal enkel op het niveau van de recente verstoringen en verhardingen.

De laatmiddeleeuwse lagen bevinden zich vanaf ongeveer 55 cm (PR1, PR3)(PR4: vanaf 60 cm, PR5:vanaf 75 cm) t.o.v. de verharding. Vaak gaat het om aanzienlijk dikke pakketten eerder vettig, grijs zand met vrij veel archeologisch materiaal. Op basis van het gerecupereerde aardewerk en de metaaldetectievondsten zijn deze te dateren tussen 1350 en 1550. Gezien deze eerder ruime accumulatieperiode kunnen we deze laag beschouwen als een geleidelijke ophogingslaag en niet als een eenmalige dump.

Het Pleistoceen zand is slechts één enkele keer aangesneden in de putten, namelijk in proefput 4 op 195 cm t.o.v. de verharding. In de andere putten, die tot een gelijkaardige diepte gegraven zijn, was de natuurlijke bodem op deze diepte nog niet bereikt.

Door te opteren voor de methode van proefputten, in tegenstelling tot volwaardige proefsleuven, bestaat de kans dat oudere sporen die dateren uit een prestedelijke context gemist zijn. Het Pleistocene dekzandlandschap was veel reliëfrijker dan het huidige landschap en kan als eerder golvend omschreven worden. Gezien de diepte van het Pleistoceen zand op deze locatie (195-mv) en het gekende niveau uit eerdere onderzoeken (bijvoorbeeld Ezelstraat 42-44: 145-mv) zou het kunnen dat het projectgebied op een oorspronkelijk lagergelegen en natter deel van het landschap ligt. Dit maakt dat de kans op oudere vondsten sowieso sterk afneemt.

Uit dit onderzoek is geen enkel bewijs van menselijk aanwezigheid en/of bewoning op het projectgebied vastgesteld voor de 14^e eeuw. Dit lijkt overeen te stemmen met de historische data: pas na de aanleg van de tweede omwalling (1297-1299) wordt er bewoning verwacht. De eerste vermelding van de straatnaam dateert ook pas van 1305.

De gedateerde archeologische vondsten zijn ook vrij nauw afgebakend. Het gerecupereerde aardewerk is hoofdzakelijk in de Bourgondische periode te dateren. Ook de metaaldetectievondsten beslaan hoofdzakelijk de 14^e-15^e en 16^e eeuw. Latere bewoning zou er, volgens de geraadpleegde cartografische bronnen (zie hoofdstuk 4), niet meer geweest zijn. De enige mogelijke huizen op het terrein, op de kaart van Marcus Gerards, bevinden zich vermoedelijk onder het schoolgebouw (of zijn vergraven met de bouw van de school). Het terrein was gedurende de volgende eeuwen enkel tuin en/of braakliggende grond. Met de bouw van de vleugel 'gebroeders Evrard' omstreeks 1925 wordt het terrein onderdeel van het kazernegebied. Dit is ook gebleken uit de archeologisch onderzoek.

Op basis van bovenstaande studie is een vervolgonderzoek voor het (laat)midleeeuwse verhaal is niet vereist. Het ware interessant, maar dat dient in overleg te gebeuren met de bouwheer, om de afgevoerde aarde bij het graven van de parking nog te doorzoeken op metaaldetectievondsten.

8. Besluit en antwoord op de onderzoeksvragen

Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding? **Zie afzonderlijke profielen.**

Doorgaans zijn er meerdere, eerder recente verstoringen of verhardingspakketten.

Hieronder zit één laatmiddeleeuws ophogingspakket. Slechts een enkele keer werd het Pleistoceen dekzand aangesneden.

- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden? **N.v.t.**

- Zijn er tekenen van erosie? **N.v.t.**

- In hoeverre is de bodemopbouw intact? **De bodem is intact, behalve ter hoogte van proefput 3 (uitbraaksporen oude kazernevleugel)**

- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems? **neen**

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. **Er zijn geen sporen aangetroffen, wel een aanzienlijk ophogingspakket dat dateert uit de Bourgondische periode**

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? **Het ophogingspakket is antropogeen**

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? **N.v.t.**

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? **N.v.t.**

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? **Eén, de Bourgondische periode, met een kleine uitloper tot de 16e eeuw.**

- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie? **N.v.t.**

Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting? **N.v.t.**

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? **N.v.t.**

- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen? **N.v.t.**

- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

1. Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

2. Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?

Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem, bestaande uit het aanleggen van 1 proefsleuf en 5 proefputjes, leverde een aanzienlijke hoeveelheid archeologisch vondsten op die echter allen gelinkt zijn aan één ophogingspakket dat dateert uit de Bourgondische periode (15e-16e eeuw). Verder zijn er geen archeologische sporen geregistreerd. Het Pleistocene dekzand kon maar in één proefput bereikt worden en bevindt zich op vrij aanzienlijke diepte. Dit maakt het weinig waarschijnlijk, maar niet onmogelijk dat er nog oudere archeologische sporen uit een prestedelijke fase aanwezig zouden zijn.

Raakvlak adviseert voor dit terrein dan ook geen vervolgonderzoek.

Wel willen wij u wijzen op het decreet op de bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993 (en latere wijzigingen en uitvoeringsbesluiten), wat o.a. aangifte van eventuele vondsten inhoudt, indien er tijdens de werken toch nog onverwachte vondsten zouden worden aangetroffen.

9. Bibliografie

Capelle, T.(1978) Die karolingischen Funde von Schouwen, *Nederlandse Oudheden* 7, Amersfoort

Hillewaert B., Hollevoet Y. en Ryckaert, M. (2011): *Op het Raakvlak van twee landschappen, de vroegste geschiedenis van Brugge*, Beernem

Hillewaert, B. 1993: Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 16.1, 58-61.

Roes, A.(1955) Les Trouvailles de Dombourg Zelande. *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig bodemonderzoek in Nederland* 6, p.79–86

Rotsaert, Jan (1984) Op wandel in de Ezelstraat. Toponymische sprokkelingen in en om een oude Brugse stadspoort. In: *Brugs Ommeland XV-4*, p.185-203

Ryckaert, M. (1991). Historische stedenatlas van België, Brugge, Gemeentekrediet

Sys en Van Ranst, (2000), *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, p.56-57. Retrieved at <http://www.labsoilscience.ugent.be/legendebodemkaart.pdf>

Verwerft D. 2011, Resultaten archeologisch vooronderzoek Ezelstraat / Hugo Losschaertstraat / Kalverstraat, Brugge, Raakvlak.

Verwerft D. & Lambrecht G. 2012, Resultaten archeologisch onderzoek Kapelstraat 1, Brugge, Raakvlak.

Inventaris Bouwkundig Erfgoed: Brugge, Ezelstraatkwartier,
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/22089>

Centrale Archeologische Inventaris, <http://cai.onroerenderfgoed.be>
www.giswest.be

www.Beeldbankbrugge.be

Alle kaarten waar geen expliciete bronverwijzing bij staat zijn afkomstig van
www.kaartenhuisbrugge.be

10. Bijlagen

10.1. Bijlage 1: grondplan proefsleuvenonderzoek

10.2. Bijlage 2: bewoners Hugo Losschaertstraat in 1571 (uittreksel Zestendeel Sint-Niklaas, Stadsarchief brugge)

10.3. Bijlage 3: vondstenlijst aardewerk

10.4. Bijlage 4: vondstenlijst metaaldetectie

10.5. Bijlage 5: fotolijst

21 beschrijvingen

beantwoorden aan uw zoekactie in
het bestand **Belastingen Zestendelen**

Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41
	Hugo Losschaertstraat	huis		NIK/0476
Eigenaar	Keylaert, Jan		Bewoner	Van Borrem, Daneel
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41 v
	Hugo Losschaertstraat	azijnboei		NIK/0477
Eigenaar	Ghiselyn, Erasmus		Bewoner	idem
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41 v
	Hugo Losschaertstraat	azijnboei		NIK/0478
Eigenaar	Moutadier, Firmyn		Bewoner	idem
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41 v
	Hugo Losschaertstraat	azijnboei		NIK/0479
Eigenaar	Vande Kerchove, Guillame		Bewoner	idem
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41 v
	Hugo Losschaertstraat	huis		NIK/0480
Eigenaar	Vande Kerchove, Guillame		Bewoner	Wildemeersch, Jan (weduwe van)
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41 v
	Hugo Losschaertstraat	camere met hovekin		NIK/0481
Eigenaar	Bogaerde, Jacop (schoenmaker)		Bewoner	idem
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	41 v
	Hugo Losschaertstraat	huis		NIK/0483
Eigenaar	Bogaerde, Jacop (schoenmaker)		Bewoner	Van Wambeke, Maertin (landarbeider)
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	42
	Hugo Losschaertstraat	huis		NIK/0484
Eigenaar	Obelaere, Adriaen		Bewoner	Meepe, Cornelis (manddrager)
Zestendeel	Sint-Niklaas	1571	Folio	42
	Hugo Losschaertstraat	huis		NIK/0485
Eigenaar	Obelaere, Adriaen		Bewoner	Vande Fonteyne, Callekin

21 beschrijvingen

beantwoorden aan uw zoekactie in
het bestand **Belastingen Zestendelen**

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 40 v

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0467

Eigenaar Huussins, Jan

Bewoner Sooms, Betkin

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 40 v

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0468

Eigenaar Weyns, Antuenis

Bewoner Franchois, Jacop

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 40 v

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0469

Eigenaar Weyns, Antuenis

Bewoner Petyt, Nicolas (arbeider)

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 40 v

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0470

Eigenaar Weyns, Antuenis

Bewoner Crovyn, Hughes (tapissier)

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 41

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0471

Eigenaar Weyns, Antuenis

Bewoner Dhamere, Cornelis (weduwe van)

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 41

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0472

Eigenaar Weyns, Antuenis

Bewoner Pril, Wouter (houtwerker)

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 41

Hugo Losschaertstraat graanschuur

NIK/0473

Eigenaar Crukins, Jacop (meester)

Bewoner Gheeraerts, Michiel

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 41

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0474

Eigenaar Keylaert, Jan

Bewoner Vander Schelde, Pieter

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 41

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0475

Eigenaar Keylaert, Jan

Bewoner De Roo, Antuenis (ballenmaker)

21 beschrijvingen

beantwoorden aan uw zoekactie in
het bestand **Belastingen Zestendelen**

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 42

Hugo Losschaertstraat 2 azijnboeien

NIK/0487 en NIK/0488

Eigenaar Van Hilderson, Jacop (woont St.-

Bewoner idem

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 42

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0489

Eigenaar Vander Vate, Gillis

Bewoner Jacops, Jan (weduwe: Grietkin)

Zestendeel **Sint-Niklaas** 1571

Folio 42

Hugo Losschaertstraat huis

NIK/0490

Eigenaar Vander Vate, Gillis

Bewoner idem

Metaaldetectielijst Hugo Losschaertstraat 5a

Dubbele mijt in biljoen.

Bourgondische periode: 1384-1482.

Jan zonder Vrees: 1404-1419

4de uitgifte: 1416. Waarschijnlijk geslagen in Gent ca. 1410.

Vz.: Binnen een parelrand het wapenschild van Bourgondië-Vlaanderen.

Omschrift: + IOhS : D : B : COM : FLAH

Kz.: Kort gevoet kruis binnen een parelcirkel. Tussen de armen rechts boven een klimmend leeuwje, links onderaan een lelie. Rondom: + MONETA : Flandrie.

Diameter: 20 mm. Massa: 1,17 gr.

Halve groot in biljoen

Diameter: 19 mm.

Massa: 0,69 gr.

Bourgondische periode 1384-1482

Maria van Bourgondië: 1477-1482.

Brugge 1478-1480.

Vz.; Binnen een parelcirkel een grote hoofdletter M
(lelie) MARIA * COMT * FLAN *

Kz.: Bloemenkruis binnen een parelcirkel
(lelie) IN * NOMINI * DOMINI * A.

Ref.; Vanhoudt: H 49 en Schutyser: p.64 nr. 63.

---

riemtongetje met restant van maliën.

Datering: 15^e eeuw?

Sierbeslag, mogelijk boekbeslag?

Datering: 16de/17de eeuw

Klein vingerhoedje in latoenkoper.

Handgeput met kaal bolkopje.

Datering: 15de/16de eeuw.

Ovalen schakel in koper met duidelijke slijtage op de koppen van de beugel.

Datering: ca. 16de/17de eeuw.

Fragment in latoenkoper van een **riemtong**.

Datering: 16de eeuw.

Gedeelte van **muur-deurhaak** in smeedijzer (?).

Datering: onbekend

Een fragment in latoenkoper met sporen van verzivering.

Datering: ?

Fragment van een **riemtong**.

Datering: 15de/16de eeuw.

Een **musketkogeltje** in lood met gietsporen (gietnaad en gietpropje) van de kogeltang.

Datering: 16de/17de eeuw

Een fragmentje in latoenkoper afkomstig van een **klein rammelding (belletje)** waarschijnlijk van aan een kinderrammelaartje.

Datering: 15de/16de eeuw.

Een pootje van **bronzen grape** (kookketel met drie pootjes).

Gegoten brons.

Datering: einde 15de/begin 16de eeuw.

Restant van smeedijzeren **hoefijzer**.

Datering: ?

Latoenkoperen plaat (??)

Twee oude **musketkogeltjes**.

Datering: 16de/17de eeuw.

---

een **steenkappersbeiteltje** in smeedijzer (in microkristallijne was ter conservatie)
Datering: 14/15/16de eeuw?

Een bronzen **gordelhaakje** met zijn typisch versierd neusje.
Dit haakje hing vast aan het lederen gordel door middel van een nietnageltje
(restant nog aanwezig in het haakje).
Datering: 16de eeuw.

Fragmentje in latoenkoper met lijndecoratie van waarschijnlijk een **riemtong
of een gespplaatje**.
Datering: 16de eeuw.

Een **reparatieplaatje in koper en gereveteerd**.
Waarschijnlijk een reparatieplaatje.
Men herstelde een leren gordel door middel van twee koperen plaatjes op het
gebroken leder te revetteren met enkele koperen revetten (klinknageltjes).
Datering: 15/16/17 de eeuw (?).

---

een **bronzen ring**.
Mogelijks paardenmateriaal of van een ringgesp.
Datering: onbekend

Een soort van een **medaillon in verzilverd koper in reliëf**.
Diameter: 32 mm.; Massa: 5,4 gr.
Ik denk hier aan de 17de eeuw volgens de kledij van het personage
(kaplaarzen/schoudermantel/haardracht/ hoed in de rechterhand.
Afbeelding toont een soort van een hoofse groet (een buiging) met in de
rechterhand zijn hoed en in de linkerhand een brief/perkament(?).
uitbeelding van een bode (renbode) die met een hoofse buiging een bericht komt
afgeven. Het personage bevindt zich in een rijk interieur (houten boiserie en
paneeldecor....).
Datering: 17de eeuw (?)

Fragment van een bronzen grape. Gegoten brons.
Het fragment is van de kraag van de grape.
De buitenkant vertoont nog sporen van roet (brandresten/haard/houtvuur)(gefixeerd met
was).
Het is een middelgrote bronzen grape geweest (met een diameteropening van
ca. 15/18 cm (?))
De dikte van het bronzen gietwerk varieerde van 2mm tot ca. 1 mm (dus fijn
gietwerk!).
De versterkte boord op de kraag = 4 mm.
Datering: 15de eeuw.

Gesp
Gegoten brons/koperlegering met restanten van vernikkeling/ of verzilvering.
Rechthoekige gesp met vaste tussenstijl .
De ijzeren angel ontbreekt (roestlitteken ervan nog aanwezig op de
tussenstijl).
De buitenbeugels zijn versierd met visgraatmotiefjes.
Waarschijnlijk een schoengesp.
Datering: einde 17de/begin 18de eeuw.
+ enkele muntjes, ongedetermineerd..

Hugo Losschaertstraat vondstenlijst							
Sleuf	Spoor	grijs aardewerk rood aardewerk amfoorbaksel			totaal	Datering	
1	L5			2		Middeleeuwen	1 rand, 1 bodemfragment van een amfoor, vermoedelijk Spaans
		5				1250-1350	oren van een voorraadkan
		19				1250-1375	wandfragmenten kannen en kommen
		10				1250-1375	randfragmenten, 1 grape, 2 kannen en 7 van kommen
			78			Middeleeuwen	wandfragmenten
			6			1350-1550	oren van bakpannen met geknepen steel (zogenaamde zwaluwstaart)
			11			1350-1550	randfragmenten van bakpannen
			1			1300-1400	randfragment van een kom met golfrand
			1			1400-1500	randfragment van een kom met bandvormige rand
			4			1300-1500	oren van een grape
			8			1300-1500	randfragmentjes van grape's
			1			1400-1550	rand van een vetvanger
			1			1450-1550	rood aardewerk met wit slib, rand van een bord
			2			1500-1600	rood aardewerk met wit slib, fragmenten van een kopje
		34	113	2	149		

BR13HL SI1-aanleg.jpg
BR13HL SI1-aanleg_02.jpg
BR13HL SI1-aanleg_03.jpg
BR13HL SI1-aanleg_04.jpg
BR13HL SI1-overz.jpg
BR13HL SI1-overz_02.jpg
BR13HL SI1-overz_03.jpg
BR13HL SI1-overz_04.jpg
BR13HL SI1-overz_05.jpg

BR13HL SI3-aanleg.jpg
BR13HL SI3-aanleg_02.jpg
BR13HL SI3-aanleg_03.jpg
BR13HL SI3-aanleg_04.jpg
BR13HL SI3-aanleg_05.jpg
BR13HL SI3-aanleg_06.jpg
BR13HL SI3-aanleg_07.jpg
BR13HL SI3-aanleg_08.jpg
BR13HL SI3-overz.jpg
BR13HL SI3-overz_02.jpg
BR13HL SI3-overz_03.jpg
BR13HL SI3-P2.jpg
BR13HL SI3-P2_02.jpg
BR13HL SI3-P2_03.jpg
BR13HL SI3-uitbraakspoor.jpg

BR13HL SI5-overz.jpg
BR13HL SI5-overz_02.jpg
BR13HL SI5-P4.jpg
BR13HL SI5-P4_02.jpg
BR13HL SI5-P4_03.jpg
BR13HL SI5-P4_04.jpg
BR13HL SI5-P4_05.jpg
BR13HL SI5-P4_06.jpg
BR13HL SI5-P4_07.jpg
BR13HL SI5-P4_08.jpg

BR13HL SI2-aanleg.jpg
BR13HL SI2-aanleg_02.jpg
BR13HL SI2-aanleg_03.jpg
BR13HL SI2-overz.jpg
BR13HL SI2-overz_02.jpg

BR13HL SI4-aanleg.jpg
BR13HL SI4-aanleg_02.jpg
BR13HL SI4-aanleg_03.jpg
BR13HL SI4-aanleg_04.jpg
BR13HL SI4-aanleg_05.jpg
BR13HL SI4-aanleg_06.jpg
BR13HL SI4-overz.jpg
BR13HL SI4-overz_02.jpg
BR13HL SI4-P3.jpg
BR13HL SI4-P3_02.jpg
BR13HL SI4-P3_03.jpg
BR13HL SI4-P3_04.jpg
BR13HL SI4-P3_05.jpg
BR13HL SI4-P3_06.jpg
BR13HL SI4-P3_07.jpg

BR13HL SI6-aanleg.jpg
BR13HL SI6-aanleg_02.jpg
BR13HL SI6-aanleg_03.jpg
BR13HL SI6-aanleg_04.jpg
BR13HL SI6-overz.jpg
BR13HL SI6-overz_02.jpg
BR13HL SI6-P5.jpg
BR13HL SI6-P5_02.jpg
BR13HL SI6-P5_03.jpg
BR13HL SI6-P5_04.jpg
BR13HL SI6-P5_05.jpg